

Dr. Bándi Gyula úrnak
a jövő nemzedékek szószólója

Tisztelt Bándi Úr!

Megdöbbenéssel értesültünk arról, hogy „*A területi közigazgatás működésével kapcsolatos egyes kérdésekről, valamint egyes törvényeknek az Alaptörvény tizenegyedik módosításával összefüggő módosításáról*” tárgyú T/559 önálló irományszámú javaslatához benyújtott T559/7. sz. módosító javaslat ismét a kutak – most ismét a háztartási kutak → engedély nélküli létesítésével, működtetésével és megszüntetésével foglalkozik.

Ezúton szeretnénk felhívni figyelmét a T/559/7. törvénytervezet 45., 46., 47., 48. §-aival kapcsolatos alkotmányossági aggályainkra. Álláspontunk szerint a módosító javaslat nemcsak az Alkotmánybíróság 13/2018. (IX. 4.) határozatában már alaptörvény-ellenesnek minősített módon változtatná meg az engedélyezési rendszert, hanem a hatósági ellenőrzési kötelezettség megszüntetésével, mintegy tiltásával a jogszabályok által biztosított intézményvédelmi szintet jelentős mértékben tovább csökkentené.

Az indokolás az Alaptörvény XX. és XXI. cikkére hivatkozva a módosítás kifejezett céljaként fogalmazza meg annak megkönnyítését, hogy a háztartások élelmiszert termelhessenek a saját kút felhasználásával, illetve azt akár ivóvízellátásra is használják. Az 50 métert meg nem haladó és az első vízzáró réteget el nem érő, az országtérképen vízkészlet-védelmi szempontból kockázatmentesként meghatározott területeken a háztartási vízigényt kielégítő kút engedélyezési rendszerének megszüntetését a javaslat előterjesztői adminisztratív teher csökkentéseként nevesítik. Az indokolásban az is szerepel, hogy a feltételeknek megfelelő kutak sem környezeti érdeket, sem az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdését nem sértik.

Ennek cáfolataként csak emlékeztetni szeretnénk arra, hogy az Alkotmánybíróság 13/2018. (IX. 4.) AB határozata a szakmai véleményeket is figyelembe véve több pontban is hangsúlyozta, hogy az engedélyezési rendszer megszüntetése miért nem tekinthető az Alaptörvénnyel összhangban állónak.

Az indokolással egyetértünk abban, hogy a helyi kutak fontos szerepet töltenek, tölthetnek be a háztartások élelmiszereállításában. Azonban, ha azok létezéséről a hatóságok, illetve a felszín alatti vízkészletekkel gazdálkodó vízügyi igazgatóságok nem tudnak, akkor azok vízigényének kielégítéséhez elengedhetetlen (mennyiségi és minőségi szempontból megfelelő) vízkészletet a vízgazdálkodási döntések során nem tudják figyelembe venni. A javaslat indokolásával szemben éppen a klímaváltozás okozta aszály miatt nőtt meg a jelentősége az állam szerepének a vizek igazságos elosztásában, hogy a kismélységű kutak használóitól ne lehessen elvonni a mélyebb fúrású kutakkal a vizet.

Engedje meg, hogy a magánkutakhoz tartozó más szempontokra is felhívjuk szíves figyelmét, melyeket a javaslat előterjesztői – az indokolás fényében – egészen biztosan nem vizsgáltak.

A *Nemzeti Népegészségügyi Központ* 2020. június 22-ei keltezésű módszertani útmutatója a magánkutakról részletesen tárgyalja a javaslattal érintett kutakkal kapcsolatos közegészségügyi problémákat. (*Módszertani útmutató a saját célú ivóvízművek (magánkutak) vízminőségi értékeléséhez valamint közegészségügyi szempontú szakmai tanácsadáshoz*)

[https://www.nnk.gov.hu/attachments/article/728/Mo%CC%81dszertani%20u%CC%81tmutato%CC%81_saja%CC%81t%20ce%CC%81lu%CC%81%20ivo%CC%81vi%CC%81zmu%CC%8Bvek%20\(maga%CC%81nkutak\)%20kocka%CC%81zata%CC%81ro%CC%81l.pdf](https://www.nnk.gov.hu/attachments/article/728/Mo%CC%81dszertani%20u%CC%81tmutato%CC%81_saja%CC%81t%20ce%CC%81lu%CC%81%20ivo%CC%81vi%CC%81zmu%CC%8Bvek%20(maga%CC%81nkutak)%20kocka%CC%81zata%CC%81ro%CC%81l.pdf)

Eszerint a lakosság 2%-ának vízellátását magánkutak biztosítják (30-200 m mélységűek), ezek jellemzően 30 m-t el nem érő sekély mélységű kutak. Az útmutatóban a közegészségügyért felelős szerv a magánkutak kapcsán súlyos közegészségügyi kockázatokról számol be, illetve az ivóvíz, illetve öntözési célú hasznosíthatóság értékelésekor olyan megállapításokat tesz, amik a módosítási javaslattal ellentétben éppen az állam felszín alatti vízvédelmi feladatellátásának megerősítését igényelnék, nem pedig annak részbeni felszámolását.

„Tapasztalataink alapján a legtöbb magánkút vize több paraméter tekintetében sem felel meg az ivóvízre vonatkozó követelményeknek, a főként fekális eredetű mikrobiológiai szennyezések, illetve a mezőgazdasági tevékenységre visszavezethető nitrát szennyezés jelenti a legnagyobb közegészségügyi problémát. A szennyvízzel szennyezett kútvízben súlyos megbetegedést okozó kórokozók is előfordulhatnak (van példa májgyulladás előidéző hepatitis A vírus, hányást, hasmenést okozó calicivírusok és egycitájú kórokozók, valamint toxikus *E. coli* törzsek előfordulására). Közösségi szempontból ez különösen kockázatos, mivel a fertőzések nem csak a vizet fogyasztókat veszélyeztetik, hanem emberről emberre terjedve közösségi járványt is okozhatnak, elsősorban a telepi körülmények között élő emberek körében, ahol egyéb higiénés problémák is jellemzőek. Az ivóvíz határérték feletti nitrát tartalma különösen csecsemők és kisgyermek számára veszélyes, ún. methemoglobinémiás megbetegedést („kék-kórt”) okozhat, amely akár halálos kimenetelű is lehet. Az utóbbi évtizedekben ilyen megbetegedést kizárólag magánkút vize okozott, közműves ivóvíz nem. Korábban a védőnői hálózaton keresztül methemoglobinémia prevenció céljából a terhesgondozás részeként a magánkutak nitrát és nitrát tartalmát hivatalból vizsgálták. Jelenleg ez a gyakorlat már csak korlátozottan működik. A nitrát mellett ugyancsak jellemző mezőgazdasági eredetű szennyezők lehetnek a talajvizekben a növényvédőszer-maradványok, amelyek között rákkeltő és hormonháztartásra ható anyagok is vannak.

A Nemzeti Népegészségügyi Központ (továbbiakban: NNK) Környezetegészségügyi Vizsgáló Laboratóriuma által végzett kútvíz vizsgálatok és kockázatfelmérés eredményei alapján a magánkutak vizét ivóvízként használók közel fele nincs tisztában a magánkút használatának kockázataival, évi egynél ritkábban vagy soha sem ellenőriztetik a kútvíz minőségét. Bár a kutakat jellemzően elkülönített helyen telepítették, a kutak 10%-ának szennyezett a környezete, nem védett az állati eredetű szennyezéstől. A tulajdonosoknak nincs

ismeretük a kutak műszaki állapotára, típusára, mélységére vonatkozóan. Vízkezelés, fertőtlenítés jellemzően nem történik, de ha igen, akkor sem egyedi, az adott kútvíz minőségére tervezett vízkezelő berendezést használnak. A kút környezetében lévő potenciális szennyezőforrásokat jellemzően nem ismerik. A vizsgálati eredmények alapján (2. és 3. ábra) a magánkutak egyharmadának nem megfelelő a mikrobiológiai vízminősége, vizükből fekális szennyezést jelző baktérium (*E. coli* vagy *Enterococcus*) volt kimutatható. A vizsgált kútvizek nitrát koncentrációja 40%-ban határérték feletti. A kutak közel egyötödében növényvédőszer kimutathatók. Ezen minták 75%-ban a nitrát paraméter is meghaladta a határértéket, alátámasztja, hogy a mezőgazdasági eredetű szennyezés jelzésére a nitrát paraméter vizsgálata megfelelő lehet. (Módszertani útmutató 2-3.)

[...]

A saját célú ivóvízműből a közvetlen emberi fogyasztásra kerülő víz minőségének értékelésekor alapvetően az ivóvízre vonatkozó előírásokat kell alapul venni az értékeléskor. A kútvíz ivóvízként történő fogyasztását bármely határérték meghaladása esetén a vízminőségi nem megfelelés megoldásáig meg kell tiltani. Kifogásolt minőségű kútvíz fogyasztásánál az üzemeltető figyelmét fel kell hívni a fogyasztásból eredő esetleges közegészségügyi kockázatokra, valamint a kútvíz lehetséges felhasználására vagy a csökkentési lehetőségekre vonatkozó ajánlásokra.

Öntözési célú felhasználásra elsősorban azon vizek alkalmazása nem javasolt, amelyek határérték feletti nitrát tartalmúak, illetve a fekáliával szennyezettek (*E. coli* és/vagy fekális *Enterococcus* mutatható ki). Továbbá egyes kémiai paraméterek esetén az öntözött növényben, elsősorban a gyökérszálakban az adott komponens feldúsulhat (pl. arzén, bór). Ez a feldúsulás növénytípusonként eltérő lehet. (Módszertani útmutató 11-12.)

Kiemelendő az is, hogy a magánkutak száma folyamatosan növekszik, mert a családok gyermekvállalását segítő állami támogatások feltételrendszerében, mind az új, mind a használt lakások vonatkozásában elegendő, ha a telken ivóvíz minőségű vizet szolgáltató kút van. A támogatást igénybe vevők a támogatás igénybevételekor kötelesek vállalni, hogy családi otthonteremtési kedvezmény utolsó részfolyósítását követően 10 évig életvitelszerűen az új, illetve a felújított lakásban élnek. (17/2016 (II. 10.) Korm.r. 5. § (1) bek. 7. e) pont és 14. § (3) bek. j) pont; 16/2016. (II. 16.) Korm. 3. § (1) bek. 9. ae) pont és 23. § (1) bek.) A magánkút vizének mennyiségi és minőségi megőrzése nélkül az adott ingatlanon az élet ellehetetlenül, ezért a módosító javaslat a magánkutakat használó családok otthonteremtését is veszélyezteti, hiszen az intézményvédelmi garanciák megszüntetésén keresztül kiszolgáltatottá teszi őket.

Az Alkotmánybíróság 3196/2020. (VI. 11.) AB határozatában ([10] és [11] pontok) megállapította, hogy az állam intézményvédelmi kötelezettsége kifejezetten az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosítására, mint az Alaptörvény XX. cikk (2) bekezdésében nevesített részjogosítványokra is kiterjed. Az Alkotmánybíróság döntései tükrében, álláspontunk szerint ez az intézményvédelmi kötelezettség általános érvényű, mind az ivóvíz célú, mind az élelmiszer természetét szolgáló kútra kiterjed függetlenül annak mélységétől, illetve attól, hogy az az országban hol található.

A fentiek miatt fontos lenne, hogy a törvény módosítása előtt széleskörű társadalmi egyeztetés történjen. A felszín alatti vizekkel foglalkozó szakembereket tömörítő civil szervezetek is többször felajánlottuk a törvénykezés felé együttműködési szándékunkat és az ésszerű kompromisszumok megteremtése érdekében megküldtük a javaslatunkat.

Határozott véleményünk, hogy a háztartási vízellátás biztosításának egyszerűsítésébe és az engedély nélküli kutak sorsának rendezésébe a tervezett módon — és ráadásul önállóan kiragadva azokat a hazai felszín alatti vízgazdálkodás egyéb elvégzendő feladatai közül — nem szabad belekezdeni. Azt csak fokozatosan lehet elvégezni. Ennek jegyében készült el 2020-ban a Magyar Mérnöki Kamara Vízgazdálkodási és Vízépítési Tagozat Kútrendezési Munkacsoport „*Javaslat az engedély nélküli kutak sorsának rendezésére*” című, a szakmai elveket is rögzítő tanulmánya is (<http://fava.hu/javaslat.html>, megküldtük a Belügyminisztérium és az Agrárminisztérium számára).

„*A kutakkal kapcsolatos problémák a felszín alatti vízkészletekkel való fenntartható gazdálkodás és a felszín alatti vízvédelem területén*” címmel elemző tanulmányt is készítettünk és publikáltunk:

(https://library.hungaricana.hu/hu/view/VizugyiKozlemenyek_2021/?pg=0&layout=s).

Ebben vizsgáltuk a fúrt vízkutakkal kapcsolatos problémákat, a felszín alatti vizek mennyiségi és minőségi állapotát, a veszélyeket, a társadalmi hatásokat, súlyt helyezve az alkotmányossági és törvényalkotási kérdésekre is.

A Magyar Hidrológiai Társaság 2022. évi Víz Világnapi rendezvényén az előbbi tanulmányra alapozva a felszín alatti vizekkel foglalkozott (*Konferencia a felszín alatti vizekkel való*

gazdálkodásról). Ennek keretében mintegy 400 szakember részvétele mellett tárgyaltuk a kutakkal, a felszín alatti vizekkel kapcsolatos problémákat, a szükséges tennivalókat.

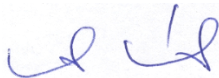
A konferencia – többek között az Ön közreműködésével – állásfoglalást fogadott el, amit szíves tájékoztatásul mellékelünk.

A vízgazdálkodási szakma keretein belül mindent megtettünk, hogy bemutassuk a felszínalatti vizekkel kapcsolatos valós helyzetet, megoldásokat dolgoztunk ki a szükséges tennivalókra. A javaslatokat közzétettük és most ismét ezt tesszük. Nem valami ellen, hanem valamiért a jövőnkért, a családok, a gyermekeink jó ivóvizének biztosításáért, egészséges élelmiszer ellátásáért tesszük.

Tekintettel arra, hogy a módosító javaslatok csak az elmúlt napokban váltak megismerhetővé, és azokkal kapcsolatos véleményünket, a jogalkotás előkészítése során nem tudtuk kifejezni, kérjük, hogy alkotmányos aggályainkról szíveskedjen tájékoztatni az érintett bizottságokat. Tájékoztatjuk, hogy aggályainkat megküldtük az Országgyűlés elnökének és elküldjük a Köztársasági elnöknek is.

Budapest, 2022. július 18.

Tisztelettel:

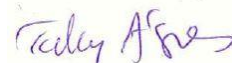
Felszín Alatti Vizekért Alapítvány

Magyar Hidrológiai Társaság

Magyar Vízkútfúrók Egyesülete

Hidrogeológusok Nemzetközi Szövetsége Magyar Nemzeti Tagozata